

Utveckling av hälso- och sjukvården på
systemnivå
Mattias Fredricson
Mattias.Fredricson@Socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Nya regler för arbetskraftsinvandring m.m. (SOU 2024:15)

Justitiedepartementets d.nr. Ju2024/00372.

Socialstyrelsen kommenterar nedan de förslag i betänkandet om Nya regler arbetskraftsinvandring (SOU 2024:15) som har betydelse för hälso- och sjukvårdens yrkesgrupper och kompetensförsörjning. Socialstyrelsen tar särskild ställning till förslag 12.5.6 ”Ett undantag från föreslaget lönekrav för vissa legitimerade yrken inom sjukvården”.

Utredningen föreslår (5.9.1) att ett arbetstillstånd ska kunna beviljas om lönen uppgår till minst medianlönen i Sverige vid tidpunkten för ansökan. Detta kallas i utredningen för ”lönekravet”. Personer som har avlagt examen som sjuksköterska, läkare eller tandläkare och som har ett anställningsavtal som ett led i att få legitimation i Sverige, ska enligt utredningen undantas lönekravet (12.5.6).

Utredningen skriver att man har övervägt att undanta fler legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården men konstaterar att de flesta av dessa yrken inte är att betrakta som bristyrken. Löpande behovsbedömningar av arbetskraft för vissa yrken ska dock kunna göras av Migrationsverket och Arbetsförmedlingen i syfte att möjliggöra för fler yrkesgrupper att undantas lönekravet. Exemplet som nämns är yrket undersköterska.

Socialstyrelsens ställningstagande

Socialstyrelsen tillstyrker delvis förslag 12.5.6 men anser att samtliga legitimationsyrken inom sjukvården inklusive skyddad yrkestitel för yrket undersköterska bör undantas lönekravet. Hälso- och sjukvården står inför stora utmaningar framöver för att klara att möta framtidens vårdbehov. För att nå de nationella målen med hälso- och sjukvården inklusive tandvården behövs system och policier som underlättar för en effektiv och ändamålsenlig personalförsörjning. Detta gäller både nationellt och internationellt.

Det råder idag brist på fler legitimationsyrken enligt Socialstyrelsens analyser och beräkningar och prognosen är att situationen kommer förvärras de kommande åren. De beräkningar som gjorts i utredningen är snäva och tar inte hänsyn till trender så som söktryck på utbildningar eller regionala resurser att möta vårdbehoven, vilket Socialstyrelsen visar i det Nationella planeringsstödet (NPS) för 2024. Under perioden november 2017 till november 2021 minskade andelen sysselsatta inom hälso- och sjukvårdens legitimationsyrkena arbetsterapeut, biomedicinska analytiker, fysioterapeuter, optiker, psykoterapeuter, receptarier och specialistsjuksköterskor. Den ökning som resterande yrken står för matchar inte prognoserna för ökning i vårdtid och antal vårdbesök i specialistvården fram till år 2042.

Flera yrkesgrupper inom vård och omsorg kommer vara centrala för att möta framtidens vårdbehov, särskilt när vi ser stora regionala skillnader i förutsättningar för personalförsörjningen och den demografiska utvecklingen i delar av landet där tillgången på legitimerad personal redan är bristfällig.

Ett exempel är yrket apotekare där ansökningsprocessen att få legitimation för utbildade utanför EU/EES under de senaste fyra åren står för 27-30 procent av alla som varje år får legitimation. Detta är högre än för läkare, tandläkare och sjuksköterskor. Skulle dessa hindras att komma in på arbetsmarknaden kan det ge förluster i kompetens inom läkemedelshantering och läkemedelsframställning i Sverige. Apotekare är också en sårbar yrkeskategori i glesbygd där t.ex. pensionsavgångar leder till nedläggningar av apotek och längre avstånd för invånare att ta sig till närmaste apotek. Det finns fler sårbara legitimationsyrken med liknande situation som får stora konsekvenser i glesbygd.

En analys av socialtjänstens yrkesgrupper saknas också i betänkandet. Vården står inför en omställning där primärvården får en större roll. Undersköterskan är en viktig pusselbit i den omställningen liksom för socialtjänstens verksamheter.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Mattias Fredricson.
I den slutliga handläggningen har enhetschefen Lena Hellberg deltagit.
Utredaren Jesper Sellerberg har varit föredragande.

FÖR SOCIALSTYRELSEN

Mattias Fredricson

Jesper Sellerberg